

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 150/2023-22

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ľuboša Szigetiho, zo sudkyne Jany Laššákovej (sudkyňa spravodajkyňa) a sudcu Petra Molnára v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov

; maloletého
(zastúpeného zákonnou zástupkyňou – matkou);
maloletej (zastúpenej
zákonnou zástupkyňou – matkou), maloletej
(zastúpenej zákonnou zástupkyňou – matkou),
, zastúpených Advokátskou kanceláriou JUDr. Michal Antal, PhD., s. r. o., Hlavná 13,
Trnava, IČO 55 121 071, v mene ktorej koná advokát JUDr. Michal Antal, PhD., proti postupu
Okresného súdu Bratislava III v konaní vedenom pod sp. zn. 19 C 5/2018 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť a skutkový stav veci

1. Sťažovatelia sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 6. februára 2023 domáhajú vyslovenia porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) konaním Okresného súdu Bratislava III (ďalej len „okresný súd“) vedeným pod sp. zn. 19 C 5/2018 (ďalej len „napadnuté konanie“). Sťažovatelia tiež navrhujú, aby ústavný súd vydal nález, ktorým by prikázal okresnému súdu konať v napadnutom konaní bez zbytočných prietáhov a priznal im finančné zadosťučinenie v petite bližšie špecifikovanom rozsahu, ako aj náhradu trov právneho zastúpenia.

2. Z ústavnej sťažnosti a obsahu spisu predloženého okresným súdom vyplýva, že sťažovatelia v 1. až 4. rade sa žalobou doručenou okresnému súdu 17. januára 2018 domáhali proti žalovaným v 1. až 3. rade náhrady nemajetkovej ujmy. Okresný súd uznesením z 18. septembra 2018 prerušil napadnuté konanie do právoplatného skončenia trestného konania vedeného okresným súdom proti žalovanému v 1. rade. Okresný súd vydal 7. mája 2019 uznesenie o pokračovaní napadnutého konania. Prvé pojednávanie bolo vykonané 1. októbra 2019, na ktorom sťažovateľka v 1. rade oznámila zmenu priezviska z dôvodu uzavretia manželstva. Následne bolo pojednávanie prerušené kvôli nahláseniu bomby na okresnom súde. Ďalšie pojednávanie nariadené na 17. december 2019 bolo zrušené z dôvodu na strane zákonného sudcu (jeho neprítomnosti). Na pojednávaní 28. januára 2020 bol vykonaný výsluch sťažovateľky v 1. rade. Okresný súd na základe návrhu žalovaného v 3. rade uznesením zo 4. februára 2020 spojil veci vedené na okresnom súde v napadnutom konaní (sťažovatelia v 1. až vo 4. rade ako žalobcovia na základe žaloby zo 17. januára 2018) a v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 30/2019 (sťažovatelia v 5. až 7. rade ako žalobcovia na základe žaloby z januára 2018).

3. Okresný súd 6. marca 2020 nariadil pojednávanie na 28. máj 2020. Toto pojednávanie bolo zrušené z dôvodu opatrení súvisiacich s ochorením COVID-19. Na pojednávaní 25. augusta 2020 bol vykonaný výsluch sťažovateľiek v 1. a vo 4. rade a zákonnej zástupkyne sťažovateľiek v 6. a 7. rade a následne okresný súd odročil pojednávanie na 24. november 2020. Toto pojednávanie a ďalšie nariadené na 9. marec 2021 boli zrušené z dôvodu opatrení súvisiacich s ochorením COVID-19. Pojednávanie nariadené na 1. jún 2021 bolo otvorené, po zistení, že na pojednávaní je neprítomný žalovaný v 1. rade ani jeho právny zástupca (ktorému zaslaná poštová zásielka sa nevrátila, pozn.), bolo odročené. Na pojednávaní 11. novembra 2021 bol vykonaný výsluch sťažovateľov v 1., vo 4. a v 5. rade a následne bolo odročené na 3. marec 2022. Toto pojednávanie bolo zrušené z dôvodu potreby procesnej zmeny žalovaného v 3. rade. Okresný súd uznesením z 24. marca 2022 pripustil zmenu na strane žalovaného. Dňa 7. júla 2022 okresný súd nariadil pojednávanie na 20. október 2022, ktoré však bolo zrušené z dôvodu účasti zákonného sudcu na implementácii súdnej mapy. Následne okresný súd 18. januára 2023 nariadil pojednávanie na 28. február 2023.

II.

Argumentácia sťažovateľov

4. Sťažovatelia v ústavnej sťažnosti uviedli, že okresný súd v ich „*citlivej a v podstate jednoduchej veci nebol schopný ani po piatich rokoch vydať rozsudok*“. Z chronologického prehľadu jednotlivých úkonov uvedených v ústavnej sťažnosti vyplývajú podľa sťažovateľov viaceré obdobia nečinnosti a neefektívnej činnosti okresného súdu. V ich veci došlo viackrát k zrušeniu pojednávania z dôvodov na strane okresného súdu. Ten tiež viackrát odročoval pojednávania bez toho, aby vypočul prítomné osoby, aj keď na to nemal žiadny procesný dôvod. Sťažovatelia nesúhlasia s názorom okresného súdu, ktorý vo veci opätovne vypočúval sťažovateľku vo 4. rade. Podali aj sťažnosť na prieťahy v napadnutom konaní, ktorá bola predsedom okresného súdu vyhodnotená ako nedôvodná.

5. Sťažovatelia zastávajú názor, že predmet konania je štandardnou súčasťou sporovej agendy okresného súdu a nie je možné ho považovať za zložitý. Dokonca ide o vec, ktorú možno bez problémov prejednať na jednom, maximálne dvoch pojednávaniach, keďže stačilo vypočuť strany sporu, dvoch svedkov a oboznámiť sa s listinnými dôkazmi. Sťažovatelia nezadali žiadnu príčinu, aby vo veci nebolo rozhodnuté. Prieťahy v napadnutom konaní spôsobil výlučne okresný súd a už uvedená jednoduchá vec mohla byť rozhodnutá pred vypuknutím pandémie COVID-19.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

6. Ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľov predbežne prerokoval na neverejnom zasadnutí senátu ústavného súdu podľa § 56 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej aj „zákon o ústavnom súde“), pričom preskúmal, či ústavná sťažnosť sťažovateľov obsahuje zákonom ustanovené náležitosti a či nie sú dané dôvody na jej odmietnutie podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

7. Podstatou argumentácie obsiahnutej v ústavnej sťažnosti sťažovateľov je tvrdenie o porušení ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote v napadnutom konaní postupom okresného súdu z dôvodu zbytočných prieťahov a neprimeranej doby konania.

8. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia orgánu verejnej moci (napr. II. ÚS 26/95). Pri výklade tohto základného práva si ústavný súd zároveň osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť a ich namietané porušenie možno preskúmať spoločne (IV. ÚS 90/2010, I. ÚS 190/2019, II. ÚS 27/2020).

9. Ústavný súd v prípade ústavných sťažností namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy takéto ústavné sťažnosti odmieta ako zjavne neopodstatnené, ak namietaným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom orgánu verejnej moci nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom orgánu verejnej moci a základným právom alebo slobodou, ktorých porušenie sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnenú sťažnosť preto možno považovať tú, pri ktorej predbežnom prerokovaní ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného práva alebo slobody, ktorej reálnosť by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie (napr. IV. ÚS 35/02, I. ÚS 105/06, II. ÚS 66/2011, II. ÚS 434/2015). Za iné dôvody zjavnej neopodstatnenosti sťažnosti treba nesporne považovať aj konkrétne okolnosti prípadu, predovšetkým intenzitu pochybení, resp. nedostatkov v činnosti alebo rozhodovaní dotknutého orgánu verejnej moci a ich ústavnoprávny rozmer vrátane miery, ktorou sťažovateľ priamo alebo

nepriamo k pochybeniam či nedostatkom vyčítaným z jeho strany dotknutému orgánu verejnej moci svojim konaním prispel, a ich únosnosť z hľadiska požiadaviek na ochranu práva, ktorého porušenie sa namieta (IV. ÚS 62/08, II. ÚS 419/2017, II. ÚS 365/2018).

10. Z judikatúry ústavného súdu tiež vyplýva, že nie každý priet'ah v súdnom konaní má nevyhnutne za následok porušenie práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy alebo čl. 6 ods. 1 dohovoru (napr. III. ÚS 59/05, IV. ÚS 221/05, I. ÚS 550/2020, II. ÚS 246/2022). Ojedinelá nečinnosť súdu, hoci aj v trvaní niekoľkých mesiacov, sama osebe ešte nemusí zakladať porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (napr. I. ÚS 42/01, III. ÚS 91/04, II. ÚS 129/06, IV. ÚS 513/2020). Na kratšie obdobia nečinnosti ústavný súd spravidla prihliada, keď sa vyskytli opakovane a zároveň významným spôsobom ovplyvnili dĺžku súdneho konania. Oneskorenie v niektorej fáze konania môže byť tolerované, ak celková dĺžka konania nemôže byť považovaná za neúmernú (rozsudok ESLP vo veci Pretto a iní proti Taliansku z 8. 12. 1983, sťažnosť č. 7984/77, bod 37; Marcela Chlebovičová proti Slovenskej republike, rozhodnutie ESLP z 8. 11. 2005, č. 64032/00).

11. Pri otázke posúdenia, či vo veci došlo k zbytočným priet'ahom, je potrebné vychádzať z kontextu celkových okolností prípadu. Aj primeranosť dĺžky konania musí byť posudzovaná v rámci okolností konkrétneho prípadu a s odkazom na tieto kritériá: zložitnosť veci, správanie sťažovateľa a dotknutých orgánov a to, čo bolo v spore pre sťažovateľa v hre (Frydlander proti Francúzsku, rozsudok ESLP z 27. 6. 2000, č. 30979/96). K samotnej dĺžke napadnutého konania pred okresným súdom v čase podania ústavnej sťažnosti v trvaní 5 rokov ústavný súd konštatuje, že na prvý pohľad sa javí ako neprimeraná. Pokiaľ ide o právnu a faktickú zložitnosť veci, v napadnutom konaní ide o náhradu nemajetkovej ujmy. Vo všeobecnosti ide o štandardnú agendu súdov prvej inštancie. V tomto prípade ústavný súd nezistil prítomnosť právnej zložitosti veci, možno však indikovať určitý stupeň faktickej zložitosti, ktorý súvisel s väčším počtom účastníkov konania (strán sporu). Z vykonaného dokazovania pred okresným súdom je tiež zrejmé, že názory strán sporu na požadované náhrady sú značné protichodné, čo nasvedčuje tomu, že nejde o skutkovo jednoduchú vec tak, ako sa snažia prezentovať sťažovatelia. Z týchto dôvodov aj námietku sťažovateľov o neprimeranej dobe medzi jednotlivými pojednávaniami, resp. spôsobe ich vedenia vyhodnotil ústavný súd ako neopodstatnenú. Ústavný súd v okolnostiach danej veci zobral do úvahy aj význam konania pre sťažovateľov, ktorý aj keď je pre samotných sťažovateľov nepochybne dôležitý, nepatrí do kategórie tzv. citlivých konaní, ktoré si vyžadujú osobitnú pozornosť súdu podľa kritérií vyplývajúcich z rozhodovacej činnosti ESLP. Pri hodnotení podľa ďalšieho kritéria, teda správania sťažovateľov v preskúmvanej veci, ústavný súd nezistil žiadnu priamu spojitosť medzi správaním sťažovateľov a predĺžením konania na okresnom súde.

12. Z prehľadu úkonov okresného súdu nie je možné spozorovať neprimerane dlhé časové obdobia bez úkonov súdu. Od začatia konania na základe žaloby sťažovateľov v 1. až vo 4. rade až do septembra 2018 zabezpečoval preposielanie vzájomných vyjadrení sporových strán znásobených počtom žalovaných (v 1. až 3. rade). V období od 18. septembra 2018 bolo napadnuté konanie prerušené, keď súd prvej inštancie nemohol vykonávať úkony vo veci samej. Okresný súd rozhodol

o pokračovaní v napadnutom konaní 7. mája 2019. Ústavný súd zistil obdobie nečinnosti približne 3 až 4 mesiacov, keď o pokračovaní napadnutého konania rozhodol až na základe urgencie sťažovateľov. Následné úkony okresného súdu boli vykonávané priebežne a v jeho postupe ústavný súd neidentifikoval ani jedno obdobie nečinnosti. V období od rozhodnutia o spojení vecí do 11. novembra 2021 zabezpečoval okresný súd preposielanie ďalších návrhov sťažovateľov a vyjadrenia žalovaného v 2. rade (aj z dôvodu spojenia vecí) sporovým stranám. Okresný súd vykonal celkovo 6 pojednávaní. Vo veci boli navyše zrušené dve pojednávania z dôvodov na strane zákonného sudcu. V troch prípadoch okresný súd zrušil pojednávanie (nariadené na 28. máj 2020, 24. november 2020 a 9. marec 2021) z dôvodov pandemickej situácie, ktorá nie vždy umožňovala vykonávať súdne pojednávania. Okresný súd viackrát apeloval na zmierlivé vyriešenie sporných vzťahov, čo strany sporu nepovažovali za možné. Na pojednávaní konanom 28. februára 2023 strany sporu navrhli okresnému súdu schváliť nimi predložený zmier. Okresný súd navrhovaný zmier vrátane dohody o trovách konania uznesením schválil, pretože nebol v rozpore so všeobecne záväznými právnymi predpismi.

Ústavný súd poukazuje aj na okolnosť, že priebeh konania pred okresným súdom bol charakterizovaný aj využívaním procesných oprávnení strán sporu (žalovaných v 2. a 3. rade), akými boli návrhy na spojenie vecí a na pripustenie zmeny účastníkov konania, ktoré na strane okresného súdu vyvolali povinnosť reagovať predpísaným spôsobom. Podľa názoru ústavného súdu využitie možností daných stranám sporu procesnými predpismi na uplatňovanie a presadzovanie ich práv v súdnom konaní môže síce spôsobiť predĺženie priebehu konania, nemožno ho však kvalifikovať ako postup, ktorého dôsledkom sú zbytočné priesťahy (m. m. I. ÚS 31/01, I. ÚS 31/01, II. ÚS 503/2010). Zároveň dĺžku konania, ktorá je dôsledkom úkonov jeho účastníkov alebo ich nečinnosti, nemožno považovať za dôvod na vyslovenie zbytočných priesťahov v prípade, keď súd o procesných návrhoch konal a rozhodoval bez zbytočných priesťahov (napr. II. ÚS 41/00, II. ÚS 889/2014, II. ÚS 26/2016).

13. Ústavný súd poznamenáva, že účastníci konania uzavretím súdneho zmieru uplatnia svoje ústavné právo na autonómiu vôle strán a ak je návrh na uzavretie súdneho zmieru v súlade so všeobecne záväznými právnymi predpismi (§ 148 Civilného súdneho poriadku), súd nemá inú zákonnú možnosť, než súdny zmier schváliť (mutatis mutandis I. ÚS 59/00). Podľa názoru ústavného súdu sa takýmto procesným úkonom účastníkov konania v zásade mení aj záujem o odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa účastníci nachádzali počas súdneho konania pred týmto procesným úkonom. Je síce pravdou, že právnou istotu vytvára až právoplatné rozhodnutie súdu, avšak v tomto prípade rozhodnutie o uzavretí zmieru bolo schválené 17. januára 2017 a verejne vyhlásené na pojednávaní 19. januára 2017 (II. ÚS 501/2017). Uznesenie o schválení zmieru nie je síce meritórnym rozhodnutím. Avšak takéto uznesenie, ktorým bol schválený zmier, teda dohoda sporových strán, nadobúda účinky právoplatného rozsudku.

14. Vyhodnotením konkrétnych okolností danej veci ústavný súd uzatvára, že priebeh napadnutého konania nezakladá dostatočný dôvod na vyslovenie porušenia sťažovateľmi označených práv podľa ústavy a dohovoru a v postupe vo veci konajúceho súdu nevidel takú okolnosť, ktorá by naznačovala existenciu priesťahov, nadobúdajúc svojou intenzitou ústavnoprávny rozmer. Ústavný súd, vychádzajúc z opísaného priebehu napadnutého konania, dôvodov odročenia jednotlivých

pojednávani, štádia rozhodovania a zohľadňujúc pandemickú situáciu, konštatuje, že dĺžku napadnutého konania, aj keď na hranici ústavnej akceptovateľnosti (II. ÚS 492/2020, IV. ÚS 380/2020), nemožno považovať za excesívnu v tom zmysle, že by mu umožňovala po prijatí ústavnej sťažnosti sťažovateľov na ďalšie konanie spravodlivo a dôvodne dospieť k záveru o porušení označených práv sťažovateľov. Ústavný súd považuje za potrebné poukázať aj na skutočnosť, že sťažovatelia podali ústavnú sťažnosť bezprostredne pred nariadeným pojednávaním vo veci (28. februára 2023, pozn.), pričom im muselo byť zrejmé, že v konaní pred okresným súdom bude už ich dohoda so žalovanou stranou o súdnom zmieri schválená, a tak ich právna neistota v podstate odstránená.

15. Na základe uvedeného ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľov pri predbežnom prerokovaní odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

16. Z dôvodu odmietnutia ústavnej sťažnosti ako celku sa ústavný súd ďalšími požiadavkami sťažovateľov nezaoberal, keďže rozhodovanie o nich je podmienené vyslovením porušenia označených práv.

17. Ústavný súd už len pre úplnosť dodáva, že jeho pozornosti neušla skutočnosť, že právny zástupca sťažovateľov v texte ústavnej sťažnosti (doručenej ústavnému súdu 6. februára 2023) opakovane poukazuje na znenie už neplatného a neúčinného zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov. Ústavný súd v tejto súvislosti dáva do pozornosti, že od 1. marca 2019 sa konanie pred ústavným súdom spravuje novou právnou úpravou – zákonom č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 30. marca 2023

Luboš Szigeti
predseda senátu